

Каленик

издање
шумадијске
епархије

1986

4

ВЕЛИКИ ДАН СТУДЕНИЦЕ

Недалеко од живописне клисуре Ибра, када се пође од Ушћа путем уз реку Студеницу кроз шумовите и брдовите пределе, на 11. км изнад бистре и студене речице, уздиже се најзначајнија задужбина Стефана Немање — манастир Студеница.

Студеницу, чије је зидање започето 1183. године, Немања је посветио Богородици Добротворки. Свети Сава, први архиепископ, у биографији свога оца великог жупана Стефана Немање, говорећи о подизању Студенице, каже: „... Овај наш свети манастир, као што знате, било је пусто место ловиште зверова. Када је дошао у лов господин наш и самодржац, Стефан Немања, који је царевао свом Српском Земљом, и када је он ловио овде, изволи му се да овде, у овом пустом месту, сагради овај манастир на покој и умножење чина усамљеника”.

Студеницу је Немања богато опремио „иконама и часним сасудима и књигама и ризама и завесама” као што је било записано „у златопечатној повељи и у цркви, на зиду, нарекавши је „великом лавром”. Комаке је настанио многим монасима, а после силаска са престола (1196.) овде се и сам жупан замонашио добивши име Симеон а жена му Ана — Анастасија. Примивши „анђеоски образ” Немања је неко време, као монах Симеон, провео у Студеници. Према неким историчарима он је остао у Србији још годину и по дана, да би могао изблиза пратити догађаје, који ће се развијати између његових синова — средњег Стефана и старијег Вукана.

По Доментијану, биографу св. Симеона и св. Саве, Студеница је саграђена „... на сабрање многим монасима, Богу на прослављање и

на похвалу Пречисте Богородице, на освећење Преподобноме и на спасење онима који живе у њему”.

Када је Преподобни (Симеон — Немања) умро у Хиландару, свети Сава је 1207—8. пренео тело свога оца (св. Симеона) из Хиландара у Студеницу, и положио га у гроб који је Немања себи за живота припремио, јер је гроб у Хиландару био само привремен, о чему сведочи и жеља самога Симеона изречена св. Сави на самртном одру, да се његово тело после смрти пренесе у Студеницу. И пошто су мошти пронађене „целе и нетакнуте” пренете су у Студеницу, и у присуству сва три Немањина сина положене у гроб 19. фебруара 1206. године, из којих је, после годину дана од преноса, потекло чудотворно и целебно (исцељивуће) миро.

У Студеници св. Сава је остао до 1217. године управљајући манастиром у високом звању архимандрита. У миру и манастирској тишини, поред мироточивих моштију св. Симеона, у посту и молитви, писао је Студенички типик. Из Студенице је припремао организацију Српске цркве и путовао по целој Србији учећи свој народ хришћанској вери. Тиме је Студеница постала црквени центар Србије јер је тада избила на чело српских манастира, па је с правом добила назив „мајка српским црквама”. У то време (1208/9. год.), најстарији Немањин син, тадашњи владар Зете, велики кнез Вукан у заједници са браћом, завршио је очеву задужбину и учинио да се црквени зидови живопису фрескама. Одавде из Студенице основао је свети Сава велику архиепископију, дом Спасов, Жичу, давши Студеничком манастиру исти типик који је дао раније и Хиландару, а њиме је регулисао живот и рад монаха у Студеници.

У Студеници је умро и Стефан Првовенчани краљ, који је пред саму смрт примио од свога брата Саве „велики анђеоски образ” — велику схиму, и добио име монах Симон. Његове св. мошти леже данас у Студеници пред олтаром, и на дан његове успомене црква му се моли и пева:

„Весели се Студеницо, велика цркво, што имаш такве чудотворне мошти; ликуј велика реко Студеничка, са служиоцима ове обитељи, јер нам данас би велика радост и душевно весеље. Преподобни оче Симоне, не заборави свој род, који држи твоју свету успомену, и моли се Господу да буде милостив душама нашим”.

Уз слике на насловној страни:

1. Пасхално вечерње у Светозареву
2. Врбица у Поповићу

„Оно што чусмо и сазнасмо и што нама казиваху очеви наши, нећемо заатајити потомству њихову — предаћемо будућем поколењу: славу Господњу и силу Његову, и чудесна дела која је учинио. (...) Он постави закон (...) и нареди нашим очевима да све то обзнане деци својој, да сазна будући нараштај — и деца која ће се родити да својој деци казују — да на Бога полажу надање своје, да не забораве дела Божија и да извршују заповести Његове!”

Псалом 78 (77): 3—7.

У своме првобитном виду, из времена св. Саве, сачуван је један (северни) прозор на Студеници. Бушењем рупица на оловној плочи добијене су силуете животиња, птица и цветова, у које су утиснути комадићи стакла разних боја. То је драгоцен примерак старе уметности те врсте.

У Студеници је примио монаштво и Радослав, син Стефана Првовенчаног и ту је и сахрањен.

И млађи Немањини потомци наставили су традицију својих предака — старајући се око мајке цркве — Студенице. Немањин унук, краљ Радослав, саградио је око 1235. године велику спољну припрату испред Богородичине цркве, а његов синовац краљ Милутин, подигао је 1314. године цркву Светих Јоакима и Ане. Лавру св. Симеона поштовали су и потоњи Немањићи, а мермерна Богородичина црква служила је као узор потоњим српским храмовима.

Ове године Српска црква прославља 800-годишњицу постојања манастира Студенице. Јубиларна година манастира Студенице почела је у целој Српској православној цркви на дан Светога Саве 27. јануара, а завршиће се на дан Св. Симона Монаха 7. октобра 1986. године.

Средишни део ове прославе почео је у манастиру Студеници 17. маја свечаним отварањем Светог архијерејског сабора и одржавањем прве саборске седнице, а затим је отпочело бденије које је служио епископ шумадијски Сава са више свештеника и ђакона.

У суботу је за поклонике и посетиоце отворена и ризница манастира Студенице.

Његова Светост патријарх српски Герман и потпредседник Председништва СР Србије Вукоје Булатовић, са другим гостима и многобројним народом у Студеници, за време свечане академије поводом 800-годишњице манастира, 18. маја 1986.

Сутрадан (18. маја) освануло је лепо и сунчано недељно јутро — дан уочи празника *Преноса моштију Св. Саве*. Још у раним јутарњим часовима пространа манастирска порта била је већ испуњена, а верници и даље пристижу са свих страна аутобусима, аутомобилима, теретним и запрежним возилима, пешице... Међу многобројним верницима и посетиоцима запажено је и многобројно свештеништво и монаштво. Проигуман о. Никанор и о. Пајсије донели су благослов Свете Горе и манастира Хиландара.

У 8 часова манастирска звона су најавила долазак литије. Напред богослови у белим стихарима, са крстом, рипидама и црквеним барјацима, затим ђакони, свештеници, архијереји, патријарх. Литија се споро креће кроз тесни шпалир народа и иде ка пространом подијуму, источно од олтарске апсиде Богородичине цркве, на коме ће се служити Света литургија под отвореним небом. Десетине и десетине хиљада верника поздрављају свога Патријарха и своје отачствене архијереје. „Тога часа сви српски крајеви и сва српска срца куцала су за Студеницу. Осетила се

неисказива радост свих присутних, богатство и пуноћа Српске православне цркве. Радовали су се и небо и земља: земаљска Србија је поздрављала небеску Србију”.

Ко би могао у оном часу да избори све поклонике и посетиоце манастира Студенице? Према општој процени сама манастирска порта може да прими око 50.000 душа, а већи део народа остао је изван манастирске порте. Писац чланка „Студеница за сто хиљада душа” изнео је: „Долина испод манастира као неколико фудбалских игралишта, није се видела од аутобуса, аутомобила. По једној информацији из милицијских извора, дошло је, домилело, заглавило се, па некако сместило седам хиљада „личних аутомобила”. А људи? Шездесет хиљада како је негде објављено. Сто, сто педесет хиљада како су нам на лицу места рекли органи (не организатори)”. (Политикин „СВЕТ” бр. 107. од 28. маја 1986. године.)

„Код новог моста на Студеници милиционери скрећу дугу колону аутомобила и аутобуса према ливади крај реке. Само ретки, са специјалним црвеним пропусницама, могу да приђу ближе манастиру. А кад није

било више места, колона је заустављена. Крај пута, у дужини од готово пет километара, импровизовано је паркиралиште". („Илустрована Политика" бр. 1438, од 27. маја 1986.)

Пред овим многобројним народом отпочела је Света архијерејска литургија коју је служио Његова Светост патријарх српски господин Герман са 20 епископа, уз саслужење 22 свештенослужитеља и 14 ђакана. На Литургији одговарао је Хор свештеника Епархије жичке.

На крају Литургије Његова Светост патријарх Герман се обратио свој деци Светосавске цркве речима очинске поуке са поруком мајке Студенице: „Децо моја, чувајмо Студеницу да би она чувала нас, као што је чувала оце наше!"

Говор Његове Светости био је често прекидан аплаузима и повицима: „Живео српски патријарх!"

У 12 часова отпочела је духовна академија коју је отворио, као домаћин, Преосвећени епископ жички господин Стефан. Говорећи о улози и значају постојања манастира Студенице Преосвећени се, на крају, у име Одбора за прославу, захвалио свима који су помогли прославу 800-годишњице манастира Студенице, и свима честитао „ову значајну годину и велику годишњицу".

Његова Светост васељенски патријарх Димитријос са групом наших поклоника који су посетили света места у Цариграду

У уметничком делу наступили су хор свештеника Епархије жичке „Св. Сава", хор сестара манастира Никоља, и хор студената Богословског факултета из Београда. Одломке из „Житија Св. Саве" од Теодосија Хиландарца — говорио је надахнуто наш врло познати драмски уметник Љуба Тадић.

На академији је протојереј-ставрофор др Душан Кашић, проф. Богословског факултета представио присутнима књигу Споменицу манастира Студенице, новоустановљени црквени орден Св. Саве и богослужбену књигу Србљак.

о. Драгослав М. Степковић

Ове године у Студеници предвиђају се посебне ДУХОВНО-МИСИОНАРСКЕ МАНИФЕСТАЦИЈЕ И МОЛИТВЕНИ СКУПОВИ и за дане:

ВЕЛИКЕ ГОСПОЈИНЕ — у четвртак, 28. августа,

МАЛЕ ГОСПОЈИНЕ — у недељу, 21. септембра и

СВЕТОГ СИМОНА МОНАХА — у уторак, 7. октобра.

У ПОХОДЕ

ВАСЕЉЕНСКОЈ ПАТРИЈАРШИЈИ

Васељенски по ширини своје љубави

Под покровитељством „Православља" организовано је путовање ради поклоњенја цариградским светињама, упознавања знаменитости Цариграда и посете Васељенској патријаршији, а у времену од 29. маја до 2. јуна о.г.

Са Ташмајдана, у четвртак 29. маја из Београда су кренула два аутобуса, да би у петак стигли у Цариград и одсели у хотелу „Ла Мираж".

Субота је предвиђена за разгледање Аја Софије, Плаве цамије, дворца и музеја османлијских султана и других знаменитости.

Недеља је одређена за посету Саборном храму Св. великомученика Георгија и посета Васељенском патријарху Димитрију. У Саборну цркву стигли смо у току јутрења, а у наставку је служена Света литургија. На улазу у храм одушевило нас је византијско појање хорова, а у своме трону стајао је достојанствено Васељенски патријарх Димитрије.

Били смо радосни и срећни што ћемо га срести и добити његов благослов. Црква је била испуњена побожним народом и многобројним посетиоцима и туристима.

На крају Литургије присутне је благосиљао и кропио освећеном водом патријарх Димитрије. Прилазећи на благослов представили смо се, одакле смо, на шта је Васељенски патријарх изразио велику радост и испоручио српском народу благослов а поздраве Српском патријарху.

По завршеном разговору, патријарх Димитрије се радо одазвао позиву да се сви заједно фотографисмо за успомену.

Лице овога исповедника православне вере и чувара трона Васељенске патријаршије зрачило је природним али блаженим осмехом, иако је бремене ношења његовог крста велико и тешко. За њега су, приликом прошлгодишње посете Цариграду, студенти из Француске, рекли: „Цариградски патријарх Димитрије по ширини своје љубави, заиста је васељенски!“

Напуштајући Васељенску патријаршију пошли смо у посету и поклоњење цркви Влахерни, манастирима Хори и Пантократору, да би смо у вечерњим сатима напустили Цариград. Приликом проласка кроз Бугарску посетили смо цркву Св. Александра Невског и цркву Св. Недеље, целивајући тамо мошти св. краља српског Милутина, и наставили пут за Београд.

дерима своје земље, о њеном председнику, члановима његове владе, разним државним функционерима, њиховом раду и одлукама; шта мисли о спољној и унутрашњој политици, догађајима у земљи и ван ње, просвети, економији, друштвеном уређењу итд. Ове анкете кажују нам ко има изгледа да добије на предстојећим изборима, кога народ воли а кога не воли, кога хвали а кога критикује, шта одобрава а шта не одобрава. И наравно, с времена на време, појави се и понека анкета са циљем да се установи шта народ мисли о Богу, цркви и религији.

Пре неколико година, у једном америчком граду осредње величине, локални дневни лист спровео је једну анкету по питању религије и у тој анкети поставио и неколико оваквих питања:

Да ли би више волео да председник Америке и људи који се на њеном челу налазе и о њеној судбини одлучују, буду верујући људи, који иду у цркву, одржавају своје верске обичаје и традиције, или би више волео да то буду људи, који с Богом, црквом и религијом никакве везе немају?

Да ли би више волео да учитељ и наставници, који васпитавају твоју децу, буду побожни људи, или атеисти?

Да ли би више волео да судија, који дели правду на подручју на коме живиш, буде човек који верује у Бога, или безбожник? И томе слично.

Од оних који су узели учешћа у овој анкети и одговорили на постављена питања, око две трећине изјавило је без устручавања да би они више волели, сигурније се осећали и мирније спавали ако би одговорни чиниоци у људском друштву били верујући људи, а не атеисти. Према остала трећина, иако је међу њима било много више оних који верују, него оних који не верују, изјавила је да они не желе да се опредељују ни за једну ни за другу страну. Њихови одговори били су пропраћени коментарима, који су се углавном сводили на то: да они немају никаквих предрасуда у оцењивању људских карактера, већ да поштују основне принципе америчке демократије да је сваки човек добар, поштен и исправан све дотле док се не докаже обрнуто. Интересантно је да се није нашла ни једна једина особа, која би ставила атеисте испред верујућих и изјавила да би више воле-

ла да на одговорним местима у људском друштву види атеисте, него оне који верују.

У Америци, као и у свим осталим земљама света, има атеиста — можда мање него у другим земљама, али их углавном има. Амерички атеисти знатно се разликују од атеиста из других земаља, а нарочито од европских. Пре свега један амерички атеиста осим незнатних изузетака, неће се никад похвалити да је атеиста, нити у друштву покренути неки разговор о свом неверовању. Он гледа своја посла, и своје религиозне осећаје и убеђења чува за себе. Амерички атеиста никад не покушава да својим атеизмом покаже неку своју интелектуалну надмоћност над људима који верују, као што се то често примећује код европских атеиста.

У Америци постоји данас једна особа, која себе назива атеистом и поноси се са тим именом. То је Меделин О'Хер (Medelyn O'Hair), о којој смо раније писали. Њој је атеизам главно и једино занимање. Она се већ деценијама отворено бори против Цркве и религије. Прочула се у америчкој јавности по томе што је успела да издејствује код америчких судова да се у државним школама забрани читање молитве пре почетка дневне наставе. У својим жалбама суду навела је да она не дозвољава да њеног сина Вилијама (William), који је тек био пошао у школу, „загупљују“ разним причама о Богу и религији. Она је учинила све што је у њеној моћи да од свога сина направи истинског атеисту, који би доцније постао њен достојни наследник. Међутим, десило се обрнуто. Кад је Вилијем постао пунолетан и отпочео да мисли својом главом, он се јавно одрекао своје мајке и њеног атеизма, постао члан једне протестантске цркве у којој се запослио као мисионар, са циљем да помогне онима који траже Бога, али имају тешкоћа да га нађу. Он је написао једну књигу, која носи назив „Мој живот без Бога,“ у којој је детаљно описао своју мајку и све њене подле и закулисне радње, усмерене да Цркви и религији што више зла и пакости нанесу. Вилијам назива своју мајку „најомрзнутијом женом у Америци,“ чијих се дела и сами атеисти стиде.

Американци, како они који верују тако и они који не верују, слажу се у томе да кредитне и признања за сваки добро обављен посао треба дати онима који то заслужују. Ако је

ДОПИС ИЗ АМЕРИКЕ

Верска оријентација

АМЕРИКАНАЦА

Нема ни једне земље на свету где се спроводи тако много разних анкета као у Америци. Циљ је ових анкета да се установи шта народ мисли о свету у коме живи и људима с којима се у животу сусреће. Да бисмо што јасније показали чиме се ове анкете баве навешћемо неколико конкретних примера. Ове анкете показују шта народ мисли о ли-

Црква учинила нешто добро и корисно за људски род амерички атеисти неће се ни мало устручавати да јој одају своју захвалност и признање. Пре неколико месеци, председник једне хришћанске добротворне установе појавио се на телевизији и поднео извештај о финансијском стању установе, на чијем се челу он налази. Том приликом прочитао је једно писмо, упућено њему, које гласи: „Ја сам атеиста и умрећу као атеиста, али ја високо ценим ваш рад и постигнућа. У прилогу ћете наћи мој чек од 1000 долара, као мој дар вашој установи.“

У Америци покрај државних школа постоје и приватне, које су старе колико и Америка. Те школе основале су разне хришћанске деноминације, првенствено католичке и протестантске, које и данас тим школама управљају и брину се о њиховом издржавању. Те школе у већини уживају велики углед и многи велики људи Америке изашли су из ових школа. Мада се у тим школама свуда осећа религиозни дух то ни мало не смета појединим америчким атеистима да своју децу шаљу у те школе, јер многи од њих верују да ће њихова деца у тим школама добити боље и солидније васпитање, него у државним. Већина америчких атеиста нема ништа против да њихова деца постану верујући људи, а многи се томе чак и радују.

Америка је земља у којој се најмање осећа нетрпељивост између оних који верују и оних који не верују. Американци су тако васпитани да *поштују мишљења и убеђења и оних са којима се не слажу*. Ова трпељивост која у Америци влада између верујућих и атеиста просто нам намеће једно интересно и важно питање: зашто једно овакво стање не би могло бити васпостављено и у свим осталим земљама света? Зар не би у том случају овај свет много боље изгледао? Данас се сваки мисаони човек у чуду пита: како је могуће да у овом суперцивилизованом свету још увек има земаља у којим се религија сматра за непријатеља здравог друштвеног поретка. Ово је појава која се заиста тешко да објаснити.

Какве штете може да нанесе људској заједници један просечан хришћанин, који верује у Бога и вечни живот, па целог свог века брижљиво настоји да живи честитим и поштенним животом. Како би у вечном царству Божјем заслужио боље место? Које у овом свету смета присуство једног оваквог човека?

Зашто људско друштво треба да се плаши човека који у недељу ујутро покупи своје укућане, своју жену и децу, и одведе их у цркву да тамо чују реч Божју и проведу извесно време у молитви и анализирању своје душе и својих дела? Знали неко за неко боље и сигурније место где би човек могао одвести своју децу у недељу ујутро да нешто корисно виде и науче?

Какве штете људском друштву може да нанесе човек, који у име Христа храни гладне, поји оне који су жедни, одева и обува голе и босе, посећује болесне и теши уцвелене? Зар је могуће да неком и овакви људи сметају?

Пре неколико година римокатоличка калуђерица, мати Тереза, добила је Нобелову награду за њен хумани рад и њену бригу и старање око сиромашне и гладне деце у Индији. Што год је ова жена радила, радила је у име Христа. Исти је случај и са хиљадама хришћанских светитеља, мученика и добротвора, који су у име Христа, својим добрим и племенитим делима, задужили људски род. Христос каже: „Не може се град сакрити кад на врх горе стоји“ (Матеј 5 : 14). Куд год се данас окренемо ми видимо велелепне цркве, манастире, школе, болнице, старачке домове, дечија сиротишта и друге хумане установе, које су подигли и човечанству даровали следбеници Христа, па се у чуду питамо: зашто људско друштво треба да се плаши оваквих људи?

Немамо намеру да тврдимо да су Американци најпобожнији народ на свету, али кад је у питању религија ми морамо признати да се од њих може много корисних лекција да научи. Они су убедљиво доказали свету да верујући људи и атеисти могу да живе заједно у једној земљи у атмосфери мира и трпељивости. Ми верујући и атеисти нисмо у толикој мери цалеко једни од других, као што то неки желе да прикажу. Један амерички теолог тврди да правих атеиста уопште нема и да је велика заблуда веровати у тако нешто. У овом свету нема ни једног неверника, који кад му дође час да се растане са овим светом може да каже да њега уопште не интересује куда одавде иде. Њега то те још како интересује. Ми свештеници то врло добро знамо. Сваком се од нас деси да, с временом на време, посетимо у болници неког свог тешко болесног парохијанина, који никад у цркву није ишао. Као што је то у Америци обичај, пре него што се растанемо са болес-

ником ми му предложимо да се с њим заједно помолимо Богу. Још се није чуло међу нама свештеницима да је неко од ових нашу молитву одбио. Напротив, сваки се томе обрадовао и топло нам се захвалио. Многи од ових примили су тајну Светог причешћа први пут кад је дошло време да се растану са овим светом.

Неки атеисти нам кажу да религија заглављује људе. Ако би ово била истина Американци би морали бити најглупљи народ на свету, јер ни један други народ не подиже толико богомоља и не поклања толико времена и пажње религији и религиозним активностима као они. Међутим, ником не пада на памет да Американце прогласи глупим због њихове побожности. Напротив они су познати свету као једна од најшколованијих, најпросвећенијих и најцивилизованијих нација на свету. Они су обогатили свет са више научних открића и проналазака него било који други народ. Сви ти научни проналасци нису америчке научнике и проналазаче одвајали и удаљавали од Бога, већ су их Њему приближавали. Један амерички научник и проналазач дубоко је свестан да највећи део кредита за његове проналаске припада не њему, већ Богу, који је створио овај свет и све потребне предуслове да његови проналасци угледају свет.

Атеизам није ништа друго већ ваљање Сизифовог камена. Отуда би атеисти много боље урадили кад би своју енергију трошили у тражењу Бога, а не у узалудним покушајима да га протерају из овог света. Свето писмо каже: „Господња је земља и све што је на њој, васељена и сви који у њој живе“ (Псалам 24 : 1). Бог је творац и власник овога света и нико Га не може одавде истерати, нити пак Његово власништво оспорити.

Данас, на дан 25. марта 1986. године појавио се у америчким дневним листовима резултат једне веома интересантне анкете, којим бисмо завршили овај допис. Анкета, о којој је реч, одржана је са циљем да се установи: „Ко у Америци финансијски највише помаже цркве и верске добротворне установе?“ Резултат је био: „Универзитетски образоване особе између 50 и 64 године старости,“ што значи најшколованији у своме најзрелијем добу.

Прота Радиша Пурић

Унија и унијати

У нашем листу је честа рубрика у којој је реч о православљу у свету. У неколико следећих бројева говорићемо о покушајима Рима да православном Истоку наметне католицизам. При томе Рим се служио разним методама, које су се сводиле на два основна принципа:

директно превођење у римокатолицизам или

индиректно „присаједињавање” путем „уније”.

Шта је то унија? Да ли је то вера, секта или некаква идеологија, верска методологија? Таква и слична питања се често могу чути у православној средини, која историјски није доживела ни „унију” ни „унијате”. Тамо где их је било, или их још има, већ само име изазива ружну успомену — подсећање на некакву историјску мук, страдање, однаробавање, политички или верски притисак, терор или обману, из којих су ницали и унија и унијати.

Значење речи „унија”

Реч је изведена од латинског глагола (унио, унире, унитус) са значењем „сјединити”. „Унио” као именица, у латинском је првобитно био јурдички термин, свакодневан у брачном праву. „Унио конјугиј” је означавало сваку брачну везу, а од раног хришћанског писца Тертулијана (150—230.?) па надаље, „унио конјугиј” је значило „једнобрачност”. Смисао „јединствености”, „верског присаједињења”, дали су термину римокатолички теолози тек после деобе Цркве 1054. године.

Шта о унији мисле православни

За православне „унијати” су отпадници од вере и нације, ренегати, који су напустили — без обзира под каквим условима и историјским околностима — веру својих отаца и примили католицизам. При томе су задржали православни обред, обичаје и спољашње облике! Тако на пример, свештеници су ожењени, носе браде, служе православној литургији (разуме се, са католичким уметцима и поми-

њањем папе). Православни богослови кажу да су унијати скупина верних у Католичкој цркви — који потичу од покатоличених православца — која је задржала православну литургију, а примила католичку догматику. Фигуративно речено, то је орах у коме је језгро католицизам, а луска православље.

„Унија” је у православним народима остала у историјском памћењу као ужас једнога времена, у коме је Католичка црква „покрштавала” православне народе. Као резултат тога „обраћања” православних у католицизам, настало је „унијатство”. Тактику таквог „обраћања” православни упоређују са тактиком вука, који је обукао одећу добре баке да би лакше обмануо и прогутао Црвенкапицу. У односу на унијате, у народу се често праве упоребења са потурцима, јаничарима, који су исто тако силом потурчени, а доцније су били гори од Турака.

По хришћанском схватању, човеку је дата апсолутна слобода. Чак и Бог, који све може, не узима човеку даровану слободу. Познато је да је током историје било слободних опредељивања појединаца и за православље и за римски католицизам. Али је мало познато да је било слободних опредељивања за камуфлирани (прерушени, прикривени) католицизам, што је у ствари унијатство.

Шта о унији мисле католици

Римокатолици, а и сами унијати себе дефинишу као „католике источног обреда”. Они тврде да су „унијати поставили мост вере између Истока и Рима”. Они су „испружили руку према вери Рима”. Они су „претече сједињења свих оријенталаца, свих православних са Римом”. Они су „пионири црквеног јединства, које савремени свет прижељкује”. Они су „извидница будућег јединства Цркве”.

Из наведених неколико твђења узетих из једног страног унијатског часописа („Перспективе” бр. 30, октобар-децембар 1985), може се закључити да се и данас, у веку општег хришћанског дијалога, Католичка црква не одриче унијата. Шта више у „унији” она види најбољи и најприкладнији спољашњи облик „присаједињења православних Католичкој цркви. Да поверујемо да она то искрено мисли, али је тешко поверовати да је толико кратковида да види да православни унију и унијате сматрају за, малтене, непремостив јаз и препреку за дијалог, који су равни догматским разликама, које нас деле.

Број унијата у свету

Треба напоменути да унијата нема међу протестантима, англиканима или међу било којом другом хришћанском „вером”. С друге стране, нема ни једне православне земље где их нема, или где их није било. Унијаћени су Украјинци, Румуни, Бугари, Грци, Јермени, Етиопљани, Сиријци, Срби у Далмацији, Хрватској и Војводини... Ако се на Западу и нађе нека група унијата, то су иселењаци из источних, православних земаља.

Према подацима из унијатских извора, најбројнији су унијати такозваног „бизантијског обреда”. Постоје унијати и „јерменског”, „антиохијског”, „халдејског” и других „обреда”, јер ни Коптска ни Етиопска, ни Сиријска црква нису биле поштеђене од обраћања”.

Према наведеним изворима унијати су у свету распоређени овако:

Украјинци унијати	4.500.000
Румуни унијати	1.600.000
Рутени (Малоруси) унијати	750.000
Руси унијати	1.500!
Мелхити	500.000
Белоруси унијати	140.000
Мађари унијати	270.000
Унијати у Југославији	60.000
Бугари унијати	15.000
Бурбијанци унијати	10.000
Итало-Албанци	60.000
Грци унијати	3.000!
Јермени унијати	120.000
Копти унијати	100.000
Етиопљани унијати	87.000
У Азији унијати маланкар, маронити, Сиријци, „халдејска” и „малабарска” црква	око 3.856.000
Укупно у свету:	око 12.072.500

Међутим, наведене цифре су нетачне. Из њих се може извући једна порука: неприхватање стварности и жеља да се милиони православљана поново нађе у загрљају Римске цркве. „Статистичари” као да су заборавили или намерно прећуткују чињеницу да су се унијати у Украјини, Белорусији и Румунији 1948. год. вратили вери својих отаца и укључили у живот својих православних цркава. Према томе, одмах у старту, наведене „званичне” унијатске статистике треба смањити за око 7.000.000! и општи број унијата у свету свести на праву одн. реалну цифру од око 5—5.500.000.

Говорећи о унијатима треба имати на уму неколико чињеница: После коначне деобе Цркве на источну и западну — 1054. год. — било је обостраних покушаја да се васпостави нарушено јединство. Са стране Римске цркве било је и једностраних настојања да се православни доведу у „јединство” са Римском црквом. Методе су биле различите. Зависили су од историјских прилика и неприлика на Истоку, о чему ће бити реч када се буде говорило о конкретном народу и конкретним ситуацијама у вези са унијаћењем. Овде ћемо само, ради илустрације, навести неколико момената из римске пропаганде и делатности у два велика православна царства: византијском и руском.

Запад припрема велики крсташки поход за ослобођење Христовог гроба од Селџука. Година је 1202. У Византији су династичке борбе. Цар Исак Ангел је свргнут са престола, а његов син Алексије узалуд тражи помоћ на Западу од папе Инокентија III и свог шурака немачког цара Филипа Швапског. Најзад, уговором у Задру 25. новембра 1202. год. на миг из Рима све му се обећава али под условом великих финансијских издатака — који се граниче са банкротством Византије — и уз пристанак да Византијску цркву потчини римском папи. Обећање је једно, а дело је друго. Крсташци су 1204. год., уместо осло-

бођења Христовог гроба, заузели Цариград и препустили га отвореној пљачки. Византија је раскомадана на неколико држава, које су предате на управу крсташким вођама. Власт византијског императора је уништена. Балдуин Фландријски бива свечано крунисан у цркви Свете Софије „милости Божијом за владара Ромеја, као вечни Аугуст”. Исто тако католик, Венецијанац, Томазео Морозини постаје цариградски патријарх. Православно богослужење у Цариграду је било забрањено одмах, те исте 1204. године. У Латинском Царству су Грци могли да сачувају своје катедре једино под условом да признају првенство (примат) римскога папе и да га помињу на литургији. Православни клир је био стављен ван закона. Издата је 1222. год. чак и папска уредба према којој се латинјани „ослобађају сваке казне због насиља над православним клирицима, који не буду указивали нужно поштовање према крсташима, или се изазивачки понашају према Римској цркви”. Зар нас ово не подсећа на нашу недавну прошлост?

Овога је пуна цела историја Латинског Царства од 1204. до 1261. године.

А ево само једног случаја из тог истог периода из Руске цркве. Исти папа Инокентије III упутио је 1207. год. посланицу „свим руским кнежевима, архипастирима и народу” у којој развија мисао да је власт над целом Црквом предата апостолу Петру, чији је наследник римски папа.

Имајући у виду заузимање Цариграда од стране крсташа, папа продужава: „Готово целокупна Црква се сада покорила апостолској столици (мисли се Риму), па би чудновато било да Руска црква, као део Грчке цркве, не следи њеном примеру”. Између 1240. и 1242. год. шведски краљ Биргер, по налогу папе, покреће против Новгорода и Пскова ритере „крстоносце” ливонског ордена да покоре „шизматике”. У чувеној бици на Чудском језеру (1242) Александар Невски је уништио „крстоносце”, али није и римску замисао да је Руска православна црква, као и све остале, римско мисионарско подручје, до дана данашњег. И резултат петнаестовековне пропаганде, ратова и проливања крви, ушпитане у унутарње ствари Русије (нарочито после смрти Ивана Грозног), дало је, заиста, скроман резултат. По „званичним” статистикама — свега 1.500 Руса унијата!

На крају ове кратке уводне оријентације напоменућемо само једно: унијаћење је трагедија, пре свега, римокатоличке црквене политике. Покушаји, који трају око 18 векова, у суштини представљају велики промашај. Између два дела, једне, али раздвојене Цркве, проширен је и продубљен јаз неповерења. Догматским и литургијским разликама је додата још једна препрека дијалогу љубави — „унија”, због које православни зазиру од католика, а католици у њу стављају неосноване, неоправдане и празне наде.

Јован Б. Олбина

ПРИЗНАЊЕ И ЗАХВАЛНОСТ ШУМАДИЈСКОЈ ЕПАРХИЈИ

У Матици српској, у Новом Саду, свечано представљена

СПОМЕНИЦА

»Фрушкогорски манастири«

Дана 9. маја о.г. извршено је свечано представљање јавности Споменнице „Фрушкогорски манастири”, а која је изашла у издању удружених издавача: „Друштва историчара уметности” из Београда и „Каленића” издавачке установе Епархије шумадијске из Крагујевца.

Промоцији је — у име Његовог Преосвештенства епископа шумадијског господина др Саве, који је тога дана био службено спречен — присуствовао протојереј Драгослав М. Степковић, архијерејски намесник крагујевачки.

У 12,30 часова у свечаној дворани Матице српске у Новом Саду скуп је отворио и присутне поздравио проф. Миодраг Јовановић. Говорећи о значају Споменнице „Фрушкогорски манастири”, проф. Јовановић је посебно нагласио да „заслуга што је ово научно дело угледало свет припада двома установама: „Каленићу” издавачкој установи Епархије шумадијске у Крагујевцу и „Друштву историчара уметности” из Београда, или боље речено двојици људи: Његовом Преосвештенству епископу Сави, човеку који зна значај овог научног дела, и професору Војиславу Матићу, аутору ове књиге.” Да није било „Ка-

ленића” издавачке установе Епархије шумадијске, ово врло значајно научно дело не би могло да буде представљено широј јавности, јер средства које је Друштво историчара уметности имало — била су минимална, рекао је, између осталог, проф. Јовановић.

Затим су говорили и други учесници овога скупа, међу њима и проф. Павле Васић, а на крају и сам аутор проф. Матић, који је посебно нагласио да је Друштво историчара уметности наишло на велико разумевање епископа Саве, који је био спреман да помогне да се ово научно дело појави, захваљујући „Каленићу” — издавачкој установи у Крагујевцу, па је тако, на овом високом научном скупу, одата захвалност и признање Епархији шумадијској.

Споменицу је штампала ГРО „Никола Николић” из Крагујевца.

Историја конака манастира Каленића

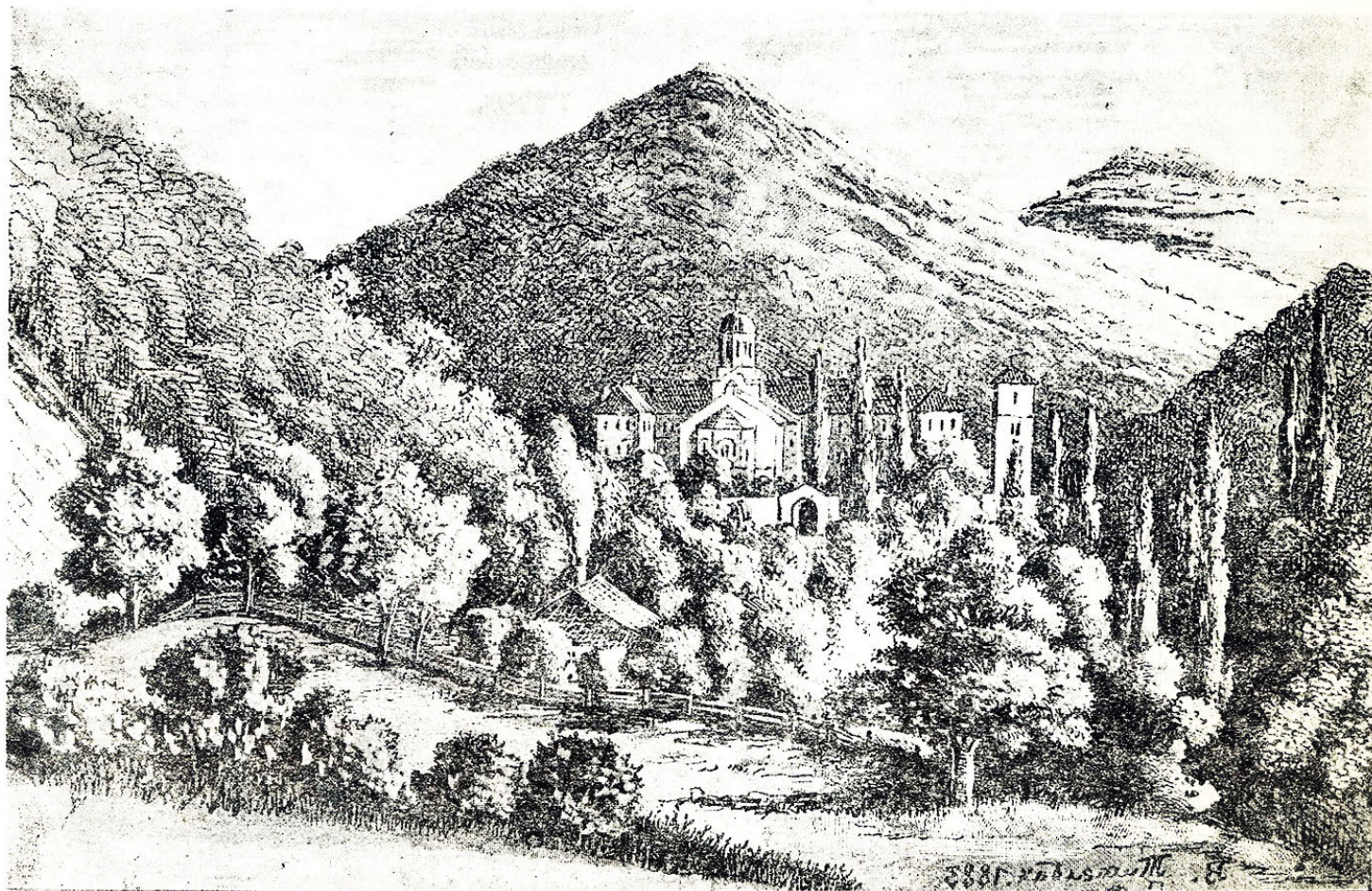
Манастир Каленић у Левчу, који је основан негде између 1407. и 1413, заклоњен је „непролазним врлетима и планинама. Он је у много прилика био уточиште драгоценим осећањима, мислима и успоменама минулога живота српскога”.¹⁾ Зато, иако је природом био заштићен, Турци су га више пута харали и рушили. Рачуна се да у њему бар сто година није служено, од око 1600 до скоро 1700, када су јеромонаси из херцеговачког манастира Мораче: Теодосије, Данило, Дионисије и Јанићије, дошли у Каленић и са собом донели неке црквене утвари, „као кандила на којима и сада [1866] стоји

потпис итд.”²⁾ Они су обновили Каленић и повратили му земљу и парохију. Јеромонах Јанићије је уз помоћ Каленића обновио манастир Каменац у Гружи, који је после припадао Каленићу. Ови јеромонаси су ратовали против Турака, и из њихове родбине око 1740. постао је игуман Василије, који је са братијом и уз помоћ ктитора 1766. препокрио храм „са окресним келијама својима”. Овога игумана су Турци убили око 1768. када је сахрањен с десне стране олтара. Њега је наследио синовац му Јосиф Вукашиновић.³⁾

У време аустријско-турског рата, код нас познатог под именом Кочина крајина, у коме је у фрајкорима (одредима добровољаца) учествовао и Карађорђе, поново је настрадао Каленић, као што су настрадали и други манастири и цркве у Србији, јер су тада Срби и подржавали Аустријанце, због чега су калуђери морали бежати у сремске манастире. Манастир Каленић је запаљен 12. фебруара 1788. Из њега су избегли игуман Јосиф Вукашиновић са старцем јеромонахом Спиридоном Вујановићем и троје деце, јер су ови

калуђери „немалија услуги сему аустријском дворцу учинили” Они су се у мају 1788. сместили у манастиру Хопово. Тамо је упућен 1790. и каленички јеромонах Јоаникије Милутиновић, који је био „код сервијанскога фрајкора” капелан, и пошто је овај фрајкор распуштен да то му је уточиште у манастиру Хопово. Приликом доласка, каленички калуђери донели су са собом манастирске драгоцености и утвари (богослужбене предмете). По наређењу митрополита карловачког Стефана Стратимировића од 28. фебруара 1793. направљен је инвентар 5. марта и.г. свих драгоцености и утвари донетих из Каленића, у коме су пописани: фелони, стихари, епитрахили, орари, наруквице, појасеви, крстови, разне ствари за служење, сребрни предмети и књиге. При инвентарисању били су присутни јеромонаси Спиридон Вујановић и Јоаникије Кириловић. Када су се калуђери враћали у Каленић, митрополит Стратимировић је 30. децембра 1794. наредио да се све каленичке драгоцености према инвентару прегледају и у присуству једног аустријског официра предаду. Тада је, тј. 15. ја-

Манастир Каленић: црква и Велики конак, цртеж Владислава Тителбаха („Српче” 1883, 139)

чуара 1795. иришки кнез Лазар Ракић издао на немачком уверење да су поклоњене калуђеру каленићком Јанићију Кириловићу олтарске двери из Цркве Св. Теодоровске", а 3. маја и.г. каленићке драгоцености преко команде у Земуну предате су јеромонаху и игуману Јосифу Вукашиновићу,⁴⁾ а онда су, са дверима добијеним на поклон, враћене у Србију. По повратку из Срема, калуђери са игуманом Јосифом Вукашиновићем, обновили су Каленић и уз њега „прву припрату“ призидати.⁵⁾

Каленић је био и даље зборно место одабраних српских родољуба за разговоре и договоре о народним пословима. Тако је било и у време народне револуције под Карађорђем и кнезом Милошем, у којој су учествовали и каленићки монаси. Игуман Јосиф Вукашиновић је био с Карађорђем на Врачару код Београда, а Карађорђе је 1811. посетио Каленић. Игуман Јосифа је наследио игуман Нићифор, родом из Баната, који је знао лепо писати и иконе малати. Он је „поновио и препокрио Каленић“, а за време Хаџи-Проданове буне мученички је настрадао, јер су га Турци 14. јануара 1815. после мучења, посекали и главу му на шљак натакли код Стамбол капије. До тога времена, у Каленићу су биле „неке старинске привилегије, берати, фермани, и старинска нека писма. Но, он жалостник злосрећни, како стану Турци на њега подозревати, све то баци у ватру“ у једну хлебну фуруну, „па још и старинске неке књиге рукописне“, да се у њима не би што нашло, и Манастир Каленић остане без древности”.⁶⁾ И архимандрит Самуило Јаковљевић истакао се за време кнеза Милоша, који га је послао као члана српске депутације у Цариград ради преговора о народним повластицама,⁷⁾ одакле је 21. септембра 1822. писао намеснику Каленића Гаврилу,⁸⁾ када му је давао упутства о раду у Манастиру Каленићу и начину одржавања везе са њим у Цариграду.⁹⁾

Каленић је поседовао добру земљу и шуме, о чијој величини говоре и сачувани документи који потичу од 1821. до 1909. године.¹⁰⁾ Добијао је прилоге и од писаније, као и од државе помоћ. Зна се да је 20. јуна 1817. неки Максимилијан из Скадра писмом замолио Милисаву Здравковића-Ресавца, ресавског старешину, да од Стевана Добрића наплати његов дуг од 53 гроша и преда их Каленићу.¹¹⁾ Године 1824. приложен му је појас на коме је натпис.¹²⁾ Са нат-

писом били су један крст из 1828. и звездица из 1830. године.¹³⁾ Зна се да су тамо постојале и књиге, јер су их калуђери 35 били однели 1788. у манастир Хопово, а затим вратили 1795. У време 1825. и 1826. када је био настојатељ јеромонах Мојсеј Иванић, пострижник Студенице, повезивао је књиге,¹⁴⁾ што сведочи да је вођено старање о књигама, међу којима су били и примерци *Крмчије*. О томе сведочи писмо каленићког архим. Самуила Јаковљевића и братије, упућено 17. маја 1820. кнезу Милошу, којим се обавештава да су добили његово писмо из кога су сазнали да се здраво вратио кући и да од њих тражи да му пошаљу *Крмчију*, што су они и учинили,¹⁵⁾ као и писмо каленићког јеромонаха Гаврила М. Миљковића од 28. априла 1836, упућеног београдском митрополиту Петру Јовановићу, у коме се жали да су Каленићу „две *Крмчије*“, тј. два примерка, узете, али не каже ко, и да су „затурене“ — „пропале”.¹⁶⁾ У Каленићу почивале су и мошти Светога Краља Стевана Првовенчаног од 28. децембра 1815. до 20. августа 1839. године.¹⁷⁾ И још нешто, тамо су архивски документи од велике вредности слати на чување. Јеромонаху игуману каленићком Гаврилу предати су у Књажевској канцеларији у Крагујевцу 31. августа 1831. „јавна писма М. Студенице, која су неколико година“ пре била донета, да их с братијом у архиву Каленића савесно чувају и потомцима нашим оне не вредиме заостану”.¹⁸⁾

Кнез Милош се нарочито старао на обнови живота у Каленићу, па је тамо почешће и одлазио, понекад и са више виђенијих људи. Тако је било и 1822. Он је тада, пред одлазак, писао 25. августа Милисаву Здравковићу-Ресавцу: „Намеравам ићи о празнику Рождества Пресвете Богородице у Манастир Каленић Светому Краљу Србском у поклоњеније. Рад сам да повете и ви истим намеренијем са мном у Ман. Каленић, и да будете два дана пре празника рече-ног у Крагујевцу, будући да намеравам један дан пре истог дана ићи у Каленић. Позовите на то и неколико Ресавца, кнезова и кметова. Желим да вас више видим у том дану”.¹⁹⁾

Највероватније да је на том састанку било говора и о обнови Каленића, који су били Турци порушили после пропасти Карађорђевог револуције 1813, јер га је заиста кнез Милош делимично обновио 1823, о чему сведочи и натпис споља на самом Каленићу: „Церков сију обнови трудом и иждивенијем својим бла-

говерни и христољубиви кнез српски Милош Обреновић, с благородним сином и наследником својим Милоаном, вечнога воспоминанија својего ради, лета от рождества Христова 1823”.²⁰⁾

Поуздано се зна да је кнез Милош помагао да се 1824. сагради „велики конак од западне стране на три боја, у ком има 43-ја врата. На истом конаку стоји овај надпис: Сије ћелије сооружиша сја (саградише се) благоизвољенијем и приложенијем благовернога государја и кнеза србског Милоша Обреновића, благоизвољенијем архијепископа и митрополита србског Агатангела, трудом же и иждивенијем архимандрита Самуила и настојатеља Пајсија и јеромонаха Мојсеја, и прочаго братства 1824. г.”²¹⁾

Неки радови су обављани и доцније у овој 1824. и 1825. години. Из Крагујевца је 11. августа 1824. писано игуману Пајсију да су мајстори, који су били у Каленићу, дошли у Крагујевац, и наређивано му је да после Велике Госпојине, 16. или 17. августа, дође да се са њим разговара о плати која није издата радницима.²²⁾ Архимандрит Самуило Јаковљевић је 31. октобра 1824. из Крагујевца известио кнеза Милоша да је он од братства из Каленића обавештен, да се обнавља и гради нова манастирска ћелија.²³⁾ Значи да су и даље били настављени неки радови на ћелијама, које су служиле за становање калуђерима и пријем гостију. Калуђерске ћелије служиле су и за тешке болеснике, јер се зна да су у Каленићу, у време од 1821. до 1827, по наређењу из Крагујевца, тамо довођени тешки болесници поремећеног ума, да би им се помогло у њиховој „муци”.²⁴⁾ У току радова у Каленићу 1825. архимандрит Самуило Јанковић се 29. јануара захваљујући кнезу на помоћи ради обављања радова.²⁵⁾

Један од старих печата манастира Св. Ваведења — Каленића

Године 1830. приложили су Каленићу једно звоно „од три центе“ игуман Гаврило и јеромонаси: Пајсије, Дионисије и Мојсеј, а 1832. „сагради се Мали конак од јужне стране при Манастиру Каленићу“. Каленићки калуђери су 1833. саградили „ћелије у Манастиру Студеници од западне стране на два боја“, а 1838. „започну Каленићани (калуђери) зидати нове ћелије од јужно-западне стране у Манастиру Студеници и Цркву Студеницу оправљати под надзиранијем јеромонаха Јанићија Нешковића“. Настојатељ Макарије је 1840. у Каленићу сазидао „с братством од јужно-источне стране Кулу за звона“, а 1842. владика шабачки Максим приложио је Каленићу „два звона, једно од 5½ центи, а друго од две центе“. Пошто је Јанићије Нешковић 1844. постао настојатељ Каленића, идуће године, „погради и препокри Правитељство Манастир Каленић“.²⁶⁾

Из свега овога, види се да су одавно пре 1846. били саграђени Велики конак и Мали конак. То се сазнаје и из преписке вођене 1846. између игумана и члана Апелаторијалне конзисторије Јоаникија Нешковића и Архидијецезалне конзисторије. Он је 6. и 27. марта те године тражио одобрење да може подићи око Манастира камену ограду са „великом капијом и покривачем“, за чије подизање мајстор Андрија, Цинцар, је тражио 1.800 гроша. Ово одобрење је тражено у складу са раније издатом Уредбом, према којој се морала тражити сагласност од Конзисторије за све издатке који су премашивали суму преко хиљаду гроша. Конзисторија је 14. марта и.г. захтевала да јој се објасни куда би зид био од северне стране, тј. „да ли онуда куда је сада плот, или би га пустили ниже, који би можно боље било, или напоследку како мислите да би могли с те стране одбити воду од зида која с брега тече“. Ово је дало повода Јоаникију да 1. априла и.г. подробно објасни куда ће се зидна ограда подићи. Он је, овом приликом, тражио дозволу да би могли „дуваром озиданим порту око Цркве оградити, који ће бити од јужне стране из Малог конака у Звонару, а из Звонаре, од источне стране, к северу к путу, ту под Старо гробље, пак од Гробља к западној страни путем, а од западне стране к јужној у Велики конак; велика капија ће на ћемер (на свод) бити, а стари плот, будући да је наокруго био, те ће остати унутар, дувар ће свуда бити три аршина од четири чеперка висине, а један дебљине“.²⁷⁾ Ова писма сведоче

где су постојали Велики конак и Мали конак, у ствари где и данас постоје, где је 1846. био оградио „с братством игуман Јанићије каменом зидом четвороугаоним и пространим М. Каленић“.²⁸⁾

(Наставак у следећем броју)

1) М. Б. Милићевић, *Кнежевина Србија*, Београд 1875, 183. Постоји песма *О постанку Манастира Каленић*, коју је певао Јанићије Нешковић епископ ужичко-крушевачки (Таковац, *Србско народниј Календар за просту годину 1867*. Издаје Еремија Обрад. Караџић, Београд [1866], стр. 27—29).

2) Из тога времена је кандило које је 1714. приложио игуман Мојсије (М. Манастир Каленић, Српче 1883, 139—140), а из 1759, постоје два записа на књигама (Љуб. Стојановић, *Стари српски записи и натписи*, 3141, 4366).

3) Таковац, *Србско народниј календар за просту годину 1867*. Издаје Еремија Обрад. Караџић, Београд [1866], 6—7.

4) Д. Р. [уvaraц], *Калуђери Манастира Каленића и других манастира у Хопову*, Српски Сион 1906, 238—242.

5) Два јеромонаха из Каленића, заостала од рата, били су у Враћевници, а 1821. калуђери из Студенице су молили да им се дозволи да оду у Каленић, Жичу или Трнаву (Данило Вуловић, *Нахија пожаревачка 1815—1839*, Београд 1953, 5, 71).

6) Герасим Георгиевич, *Знаменити догађаји нове српске историје*, Београд 1838, 54; Таковац, 8—9.

7) Милићевић, *Кнежевина Србија*, 183—184, 197; Архив Србије. — ЗМП, 1049, 1110; Мита Петровић, *Финансије и установе Обновљене Србије до 1842*, Београд 1897, I, 616—617.

8) Био је то Гаврило Миљковић (Стојановић, *Стари српски записи и натписи*, 4039, 9174; Радослав Марковић *Крагујевачка нахија 1815—1839*, Београд 1954, 306; Милићевић, *Кнежевина Србија*, 184). Кнез Милош је чак водио бригу и о слози калуђера у Каленићу (Василије Крстић и Никола Петровић, *Протокол кнеза Милоша Обреновића 1824—1825*, Београд 1973, 494—502).

9) Архив Србије. — ЗМП, 1374.

10) Исто, ЗМП, 5782, 6452, 7377; Мин. просвете. — Црквено одељење 1909, кутуја Б, бр. 3295; Таковац, 11—12; М. Б. Милићевић, *Манастир Каленић*, Београд 1897, 51—53. Каленићка нурија обухватала је више села: Прњавор Каленићки, Дубица Горња, Превешт, Каљудра, Лепојевић, Опарић, Бранковац, Балужић, Волујак, Пуљци, Малешево, Надрње, Богаљиче, Сибица, Мупањевац и Доброселица, а била је Каленићу метох Јошаничка нурија. Године 1843. Каленићка нурија имала је 663 дома, а метох Јошаничка нурија 179 домова. Према извештају од 1. априла 1844. исповедано је у Каленићкој нурији 385 мушких и 337 женских душа, а Јошаничкој нурији 250 мушких и 258 женских душа, свега 635 мушких и 593 женских душа (Архив Србије. — Митрополија 1843, 338; 1844, 238, 298).

11) Архив Србије. — ЗМП, 2817.

12) Стојановић, *Стари српски записи и натписи*, 4030.

13) Исто, 4062, 4071.

14) Исто, 4044, 4049, 9166.

15) Архив Србије. — ЗМП, 488.

16) Исто, Митрополија 1836, 467.

17) Свети Краљ био је сахрањен у Студеници, па га је Свети Сава пренео у Жичу, а када су нападали Србију Бугари и Татари враћен је у Студеницу. По доласку Турака законан је у земљу, где је остао до 1629. У време доцнијих ратова пренет је 1687. у Црну Реку код Новог Пазара, а затим 1701. враћен опет у Студеницу. У Време Кочине крајине, пред нападом 7. јануара 1790. на Студеницу, однег је у Београд, а затим у Војловицу код Панчева, и отуда враћен 5. фебруара 1792. у Студеницу, где је остао до 1806. када су Турци опколили Студеницу. Међутим, калуђери су га спасли преношењем у Враћевницу, и тамо је остао до пропасти Караборбеве револуције 1813, када је пренет у сремске манастире Фенек и Беочин. Одатле је пренет у Каленић 1815, а затим 1839. враћен у Студеницу. За време првог светског рата био је пренет у Острог, одакле је враћен 1919. у Студеницу, где се и сада налази (Стојановић, *Стари српски записи и натписи*, 3950, 9058; Архив Србије. — ЗМП, 7336; КК, 428, 676; Ст. Станојевић, *Мошти Стевана Провенчаног у Војводини*, Гласник Историјског друштва у Новом Саду, 3, 1930, 50—65; Петровић, *Финансије и установе Обновљене Србије до 1842*, I, 850—851; др Љубомир Дурковић-Јакшић, *Пренос моштију Св. Стефана Провенчаног из Каленића у Студеницу 1839. године*, Гласник службених лист Српске православне цркве 1981, 144—146; Милан Ковачевић, *Култ Светога краља Стефана Провенчаног*, Теолошки погледи, 1—2, 1984, 131—135).

18) Архив Србије. — КК, XXXV, 535. На посебном листу, који је под истим бројем, уз ово тзв. „Доказатељство“ има белешка која гласи да је 12. априла 1827. послато у Крагујевачку привилегију: 4 влашке и 1 руска са печатима, 1 немачка са печатом и без печата 5 руских, и 3 влашке.

19) Стојановић, *Стари српски записи и натписи*, 4030; Јоаким Вуич, *Путешествие по Србији*, Будим 1928, 109—110. Почетком 1831. добијено је звоно за Каленић (Петровић, *Финансије и установе Обновљене Србије до 1842*, I, 716). Из писма игумана каленићког Гаврила од 22. јуна 1837, упућено митрополиту, види се да се постављало питање покривања каленићког кубета оловом (Архив Србије. — Митрополија 1837, 306), а 1841. прекривања цркве дрветом, јер је настојатељ Макарије Јеремић с братством писао 24. априла 1941: „С највећом покорношћу усуђујемо се молити, да би нам ваше високопреосвјаштенство благословило својом уважењем исходајствовати код високославног нашег Правитељства, ако не неке помоћи, а оно макар и у зајам, да једно 30 хиљада цигли, те оно што смо имали у готову новцу гото-

во смо све потрошили, с том надеж-
дом мислећи да ћемо имати неке по-
моћи од високославног нашег Прави-
тељства, пак да би могли онда Цркву
препокрити, којој је већ од свије ст-
рана малтер одлепно, па јошт на
много места скоро хоће и да почне
прокисавати, ако се не би препокри-
ла поскоро, а такође и оно једно зво-
но стоји на 4 дирека, тек што није
пало, за које смо гореречену циглу и
направили, да би мало звонарце на-
чинити могли. Но, неимајући ни нај-
мање поваца, зато ако не би имали
са уваженијем нашег високопреос-
вјашченства какве помоћи, цигла нам
оће да пропадне, звоно скоро да пад-
не (Архив Србије. — Митрополија
1841, 272). Идуће године Каленић је
Молио да му се без камате позајми
1.000 гроша за набавку звона, што
је и одобрено (Архив Србије — Мит-
рополија 1842, 169, 278). Каленићу је
давана новчана помоћ за обраду зем-
ље или позајмице за разне потребе
(Архив Србије. — Митрополија 1840,

182, 185; 1842, 660; 1843, 425; 1844, 204,
313, 470, 1165; 1845, 322, 448, 449, 997,
1004). Сачуван је један рукопис у ко-
ме су записи из Каленића, који поти-
че негде после 1888.) Архив Србије.
— ПО, XXXII, 142).

21) Таковац, 9; Милићевић, *Ма-
настир Каленић*, 12, 24—25. Вујић, ко-
ји је био у Каленићу 1826, записао је:
„Здања окресна манастирска от се-
верозападне стране јесу нове, пре-
красне, трократне келије, које се из
много соба састоје. Ове је келије соп-
ственим својим иждивенијем дао
правити јего књажеско сијатељство
г. Милош за вечноје воспоминије
имена његова. Потом следују и дру-
га зданија, обаче не много важна”
(Јоаким Вујић, *Путешествоје по Сер-
бији*, Београд 1901, 159—160).

22) Крстић и Петровић, *Прото-
кол кнеза Милоша Обреновића 1824—
1825*, 25.

23) Архив Србије. — ЗМП, 1639.

24) Вуловић, *Нахија пожешка
1815—1839*, 51; Марковић, *Крагујева-*

чка нахија 1815—1839, 303—306, 314;
Крстић и Петровић, *Протокол кнеза
Милоша Обреновића 1824—1825*, 129.

25) Архив Србије. — ЗМП, 1666.

26) Таковац, 9—10.

27) Патријаршијски архив. — Ак-
та о Каленићу. Зидана ограда око
Каленића је заиста тада подигнута.
То се види и из акта Поверитељства
правосудија и просвештенија од 21.
маја 1848, у коме се каже: „У време
справљања Манастира Каленића до
20.000 ока креча Правитељственог,
Братство Манастира на прављење зи-
да око речног Манастира, без ичијег
питања и одобренија, потрошило” је,
па је погодило кречара Стојана Јова-
новића да испече 21.000 ока креча и
на место потрошеног „у кречану
смести” (Патријаршијски архив. —
Акта о Каленићу).

28) Таковац, 11.

СТРАНИЦА ВЕРОНАУКЕ

ИЗЛАГАЊЕ 27.

СВЕТИ ПРОРОК ИСАИЈА

Свети пророк Исаија био је врло достојанствен
и образован Јеврејин. Он се појављивао пред
јудејским царевима и саветовао их у погледу ми-
ра, владања и државних ствари уопште. Није же-
лео, у исто време, да према њима буде лукав и
да их опсени. Био је глас Божији, глас који са-
горева. Када су његови слушаоци одбили да следе
Бога, пророк Исаија је био озлојеђен и жестоко
је корео речима грешне путеве цара и народа.

Најлепше од свих Исаијевих речи су његова
казивања о доласку обећаног Спаситеља. Пророк
Исаија био је први пророк који је говорио о Ње-
му као личности. Неке од Исаијевих тајанствених
речи биле су изговорене у вези са догађајима који
су били за време његовог живота. Тек доцније
су његове речи постале јасне и ми не знамо да ли
их је и сам пророк Исаија потпуно разумео.

Говорећи о Спаситељу, пророк Исаија га назива
Слугом који пати (трпи). То је био један са-
свим нов и необичан начин у описивању Бога,
уместо да Га је назвао моћним силним, правед-
ним, строгим створитељем неба и земље.

Ево како пророк Исаија описује страдајућег
Слугу:

„Јер Он изниче пред њим као шибљика, и као
корен из суве земље; не би обличја ни лепоте у
његу; и видесмо га, и не беше ништа на очима,
чега ради бисмо га пожелели.

Презрен беше и одбаћен између људи, болник
и вичан болестима, и као један од кога свако

заклања лице, презрен да га ни за што не узима-
смо.

А он болести наше узео на себе, и ми мишљасмо
да је рањен, да га Бог бије и мучи.

Али он би рањен за наше преступе, избијен за
наша безакоња; кажњавање беше на њему наше-
га мира ради, и раном његовом ми се исцелисмо.

Сви ми као овце забосмо, сваки нас се окрену
својим путем, и Господ пусти на њега безакоње
свих нас.

Мучен би и зостављен, али не отвори уста
својих као јагње на заклање вођен би и као овца
нема пред оним који је стриже не отвори уста
својих.

Од тескобе и од суда узео се, а род његов ко-
ће искати? Јер се истрже из земље живих и за
преступе народа мога би рањен.

Одредише му гроб са злочинцима, али на
смрти би с богатим, јер не учини неправде, нити
се нађе превара у устима његовим” (Исаија
53 : 2—8).

Ви се сећате како је Господ Исус Христос, Син
Божији, био распет да би нас спасао? То дело
пророка Исаије, написано 700 године пре Христа,
звучи као да је описивао Распеће — као да га је
гледао својим очима.

Задатак који треба да се уради:

Погледајте следеће одељке у Новом завету:

Матеј 8 : 17

1. Петрова 2 : 24—25

Дела апостолска 8 : 29—34

У пророштву Исаијевом, које смо прочитали
у овој лекцији, подвуците речи које ћете на-
шли у еванђелским одељцима.

НАШИ ХРАМОВИ

Црква

ПРЕПОДОБНЕ МУЧЕНИЦЕ

ПАРАСКЕВЕ — ПЕТКЕ

у Ботуњу

На 9-ом километру источно од Крагујевца, са десне стране Лепенице, склоњен између два брда обрасла шумом и шипражјем, на малој висоравни, скривен од свакодневне буке живота и погледа, у дубокој тишини ван насеља, налази се храм преподобне мученице Параскеве у Ботуњу.

Када се скрене са пута Крагујевац — Баточина, одмах се успиње благом узбрдицом и излази у долину обраслом младом шумом са обе стране. Улазећи у свечану и дубоку тишину, која тако пријатно пада уморној души оптерећеној овоземаљским животом који се на брзину живи, с десне стране пута појављује се спомен-чесма „Светиња“, чији жубор воде једино ремети ову толико жељену тишину. На овој светињи и спомен-чесми уморни путник и поклоник ће прочитати запис да ову чесму подиже хаци-Милентије Вучетић из Цветојевца, а за покој душе својих рано преминулих синова: Чедомира, свршеног економа и рез. поручника и Миливоја, ученика гимназије, године 1920.

Пењући се даље каменитом стазом за неколико минута, изненада, са леве стране, на узвишици појављује се крст, а затим се открива цео храм са својом околином.

Само ово место, где је подигнут храм, у овој Богом даној лепоти природе, пуној мира и тишине, благотворно утиче на душу и срце уморног поклоника, оптерећеног овоземаљским животним бригама који сада тражи слободан и миран свети кутак, да би све животне бриге скинуо бар за тренутак. И тако, растерећен овоземаљским и пролазним, ступа у везу са вечним и непролазним кроз молитву упућену Творцу, који је све ово предивно створио и уредио.

Када је овде првобитно био саграђен храм — историјских података нема. Народ одавно памти, и преноси с колена на колено, да је од давнина била овде црквица звана „Ботуњица“, разрушена црква од које су остали само камени темељи обрасли у дивљину природе.

Прича се, да је српски народ у збегу од турске тираније, а за време првог српског устанка, сакривао се у овом храму. Када су то Турци приметили са другог брда, изнад села Кормана, топом су бомбардовали овај храм где је страдао и народ са својим свештеником. Они који су преостали у животу склонили су све што је остало: звоно, богослужбене одежде и друге ствари у црквени бунар испод храма, који се и сада ту налази.

Времена су пролазила али народ у својој души није заборавио ово свето место, већ је стално долазио на молитву, рашчишћавао темеље и мермерни под храма, палио свеће и китио га сузама, цвећем и босиљком. Многи болесници овога краја и околине долазили су (и данас то чине) на ово свето место, налазећи лека

души и телу, што и Летопис овога храма потврђује.

У оваквом стању црквица „Ботуњица“ остала је све до завршетка првог светског рата када је покренута иницијатива од тадашњег свештеника Драшка Милетића, да се обнови из темеља Ботуњска црква.

На народном збору 1922. године цео одбор, на челу са свештеником и председником Драгољубом Радовановићем, дао је по 100 динара прилог. За три године сакупљено је 200.000.— динара и храм беше подигнут и освешћен полагањем антиминос 5. октобра 1924. године. Полагање антиминос извршио је окружни протојереј Димитрије Стевановић из Крагујевца, а са благословом и одобрењем Његове Светости патријарха српског Димитрија.

На подизању храма највише су радили: Петар Сретеновић, црквени благајник и Милисав Недељковић, председник општине.

На сакупљању прилога истакли су се: Василије Николић из Ботуња, Алекса Милетић из Г. Комарица и Светозар Антонијевић из Кормана.

После Свете литургије, пред црквом Преподобне мученице Параскеве — Петке, у Ботуњу

На украшавању цркве, добровољним прилагањем икона, црквених са суда и других утвара, најзаслужнији је свештеник Драшко Милетић.

Одмах по завршетку храма откупљена је порта од Душана Станковића из Ботуња, који је један део земљишта поконио цркви.

При Ботуњској цркви образоване су две парохије: ботуњска и корманска.

Ботуњску парохију сачињавају села: Ботуње, Г. Комарице и Милатовица, а корманску: Корман, Маршић и Цветојевац.

У међувремену свештеник Драшко Милетић, по молби, бива постављен за пароха баљковачког (епархија жичка), а на његово место долази капелан парохије лужичке, свештеник Милисав Живановић.

Године 1945. месеца јула, за пароха ботуњског долази свештеник Богосав Јовановић, који је преко 20 година служио на овој парохији, све до преласка на парохију десимировачку.

На парохији ботуњској замењује га млади свештеник Љубисав Ковачевић, који је 1973. године прешао на парохију наталиначку (арх. нам. опленачко), а на његово место дола-

зи новорукоположени свештеник Драгиша Нешић. Свештеника Драгишу Нешића 1976. године замењује новорукоположени свештеник Миленко Стикић, који је јануара 1979. године прешао на парохију доњокомаричку, а парохију ботуњску опслужује пензионисани парох белошевачки протојереј Предислав Миливојевић из Крагујевца, све до 5. октобра 1983. године, када је за пароха ботуњског постављен новорукоположени свештеник Драган Нагулић, који се и данас налази на овој парохији.

После одласка пароха корманског, проте Милисав Живановића, у инвалидску пензију, за пароха корманског долази прота Миле Малешевић, бивши парох цветачки (епархија жичка), који је 1. децембра 1985. године отишао у мировину, а за пароха корманског, при Ботуњском храму, постављен је свештеник Живота Марковић, бивши парох влашкански (арх. нам. младеновачко).

Сви пароси који су службовали при Ботуњском храму, оставили су иза себе плодотворан рад, како код цркве тако и код парохијског дома у селу Ботуњу.

Данас се зида нови парохијски дом у насељу Ботуње.

(Из Летописа Ботуњске цркве)

Из епархијског летописа

ЕПИСКОП САВА У ВРДЕНОВЦУ

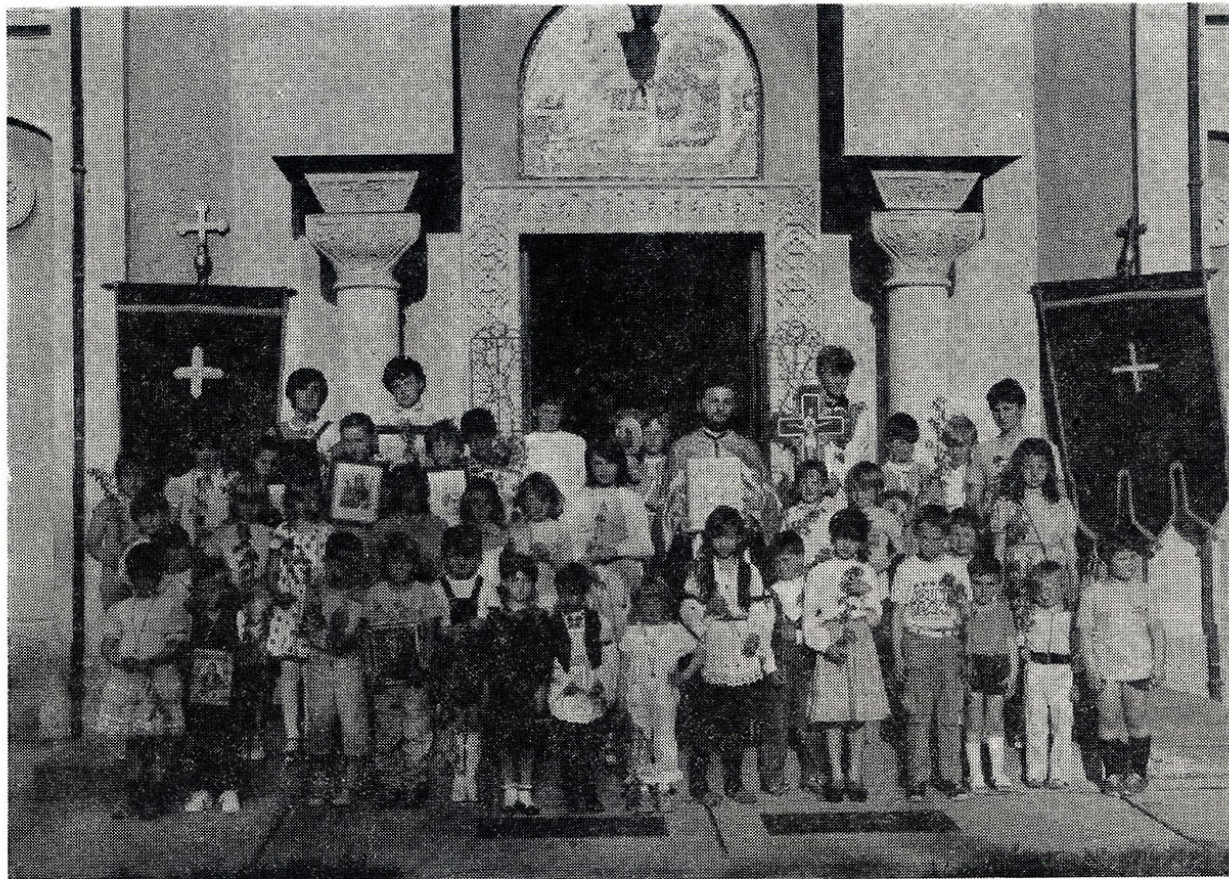
Скромна црквица у Врденовцу, која је у саставу парохије обрешке, посвећена је светом и праведном Лазару из Витаније. На његов дан сваке године, у време и невреме, окупи се око 1.500—2.000 душа. Сва околина, у пречнику и до 50 км слегне се тога дана око ове врло поштоване светиње.

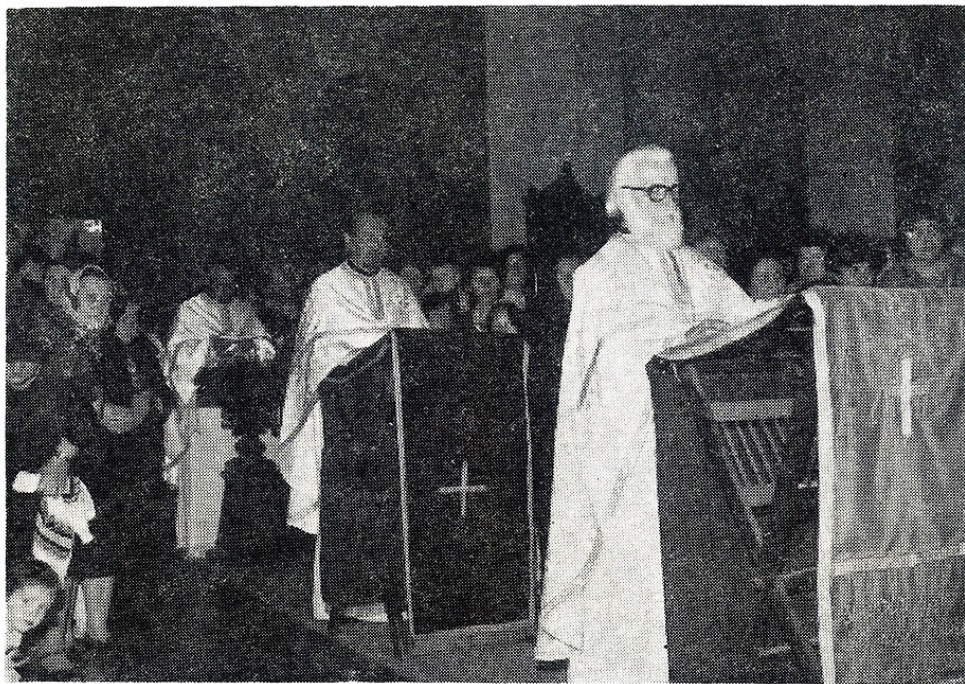
Читав караван аутомобила, трактора са приколицама, запрежних возила, попут „сеобе народа”, у дужини од 2—3 км хрли тога дана цркви Светог и праведног Лазара из Витаније.

Као и сваке године, и ове је Преосвећени епископ Сава служио Свету архијерејску литургију у порти цркве, уз саслужење шесторице свештеника и ђакона.

У току Литургије присутном народу Божијем, који је уистини пун вере и побожности, обратио се Преосвећени епископ Сава и говорио о Лазаревом васкрсењу и догађајима који су следили, као и о нашем вас-

Пред манастирском црквом у Дивостину, на дан Врбице 1986.

Читање Еванђеља на разним језицима, за време Пасхалног вечерња у Светозареву

Пред улазом у Нову јагодинску цркву, Епископ са једним делом народа који је учествовао у Пасхалном вечерњу

крсењу коме је гаранција Спаситељево васкрсење. Затим су многи од присутних на речи Ђаконове „Са страхом Божјим и вером приступите“ — приступили светој чаши Причешћа.

На крају Свете литургије епископ Сава је осветио темеље будућег црквеног дома чије је зидање започето. Вредни свештеник о. Слободан Станојевић је прошле године извршио генералну обнову ове светиње која је у нашем народу, овога краја, у великом поштовању.

Око 12 часова епископ Сава је напустио Врденовац, срдечно поздрављен од многобројног народа ко-

ме је Епископ пожелео срећне Ускршње празнике, а они њему: „Добите нам опет!“

ВРБИЦА СВЕЧАНО ПРОСЛАВЉЕНА

Врбика је ове године у многим нашим парохијама свечаније прослављена од ранијих година. Број деце је, како смо сазнали, био много већи, а и време нам је било наклоњено.

У Саборној цркви је у Врбици узео учешће Преосвећени епископ Сава, са великим бројем свештеника и тројицом Ђакона. Одзив деце је био

бољи од прошлогодишњег. Слично је било и у манастиру Дивостину.

Од сеоских парохија, нарочито се истакла парохија у Поповићу где је, заслугом младог свештеника Славише Поп-Љазића, другог попићког пароха, узео учешћа у овогодишњој Врбици велики број младих.

(Слика на насловној страни)

ПАСХАЛНО ВЕЧЕРЊЕ У СВЕТОЗАРЕВУ

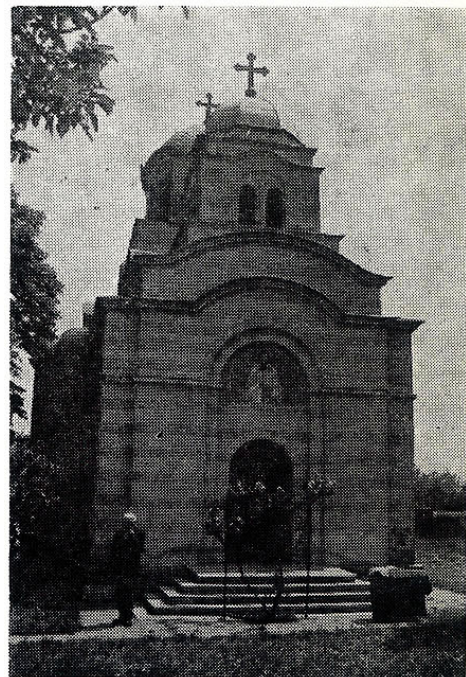
Првога дана Ускрса, после подне, Светозарево је имало једно ретко богослужење. У шест часова после подне служено је пасхално вечерње у Новој јагодинској цркви. Служио је Преосвећени епископ Сава са десет свештеника и једним Ђаконом. На богослужењу је узело учешћа још толико свештеника и леп број народа. Еванђеље се читало на српском, црквенословенском, латинском, грчком и енглеском језику. У току вечерња Владика је проповедао народу на тему „Исус Назарећанин — силан на делу и речима“.

(Слика и на насловној страни)

КАНОНСКА ПОСЕТА СИОКОВЦУ

На Томину недељу ове године, Преосвећени епископ шумадијски Сава је посетио село Сиоковац, које се налази између Светозарева и манастира Јошанице, и са четири свеште-

Храм Светога Саве у Сиоковцу

ника и једним Ђаконом служио архијерејску Литургију у храму Светог Саве. Певале су монахиње манастира Грчарице и Јошанице. У току Литургије Владика је присутном народу говорио о вери и о њеном значају за нас, а потом је са свима присутнима узео учешћа у трпези хришћанске љубави.

ОСВЕЋЕЊЕ ТЕМЕЉА НОВЕ ГРОБЉАНСКЕ ЦРКВЕ У СВЕТОЗАРЕВУ

Прошле године су два младића запалила гробљанску цркву Св. великомученика Георгија у Светозареву (Јагодина), о чему је наш лист у

„Господе, силом свога крста огради ово место...” — тренутак са освећења темеља Гробљанске цркве у Светозареву

своје време писао; црква је изгорела до темеља.

Неколико месеци су вршене припреме за подизање нове цркве. Освећење њеног темеља извршио је Преосвећени епископ шумадјски Сава, уз помоћ десетак свештеника и два Ђакона, на Томину недељу о.г. после подне. После освећења темеља, Владика се обратио присутним верницима, подсетио их да овај њихов горњи град (гробље се налази на једној узвишици) има много већи број становника од оног у којем они привремено живе, и позвао их да својим прилозима, малим и великим, помогну да се овај храм, око којег ће почивати њихови рођаци, што пре заврши и освети.

Владика Сава беседи у Сиоковцу

Изливање уља на положени камен темеља нове гробљанске цркве Светог Борба у Светозареву

Каленић ГОДИНА VIII
46 (4/1986.)

издаје Српска православна епархија шумадјска.

Излази шест пута годишње.

Уређује одбор. Главни и одговорни уредник:

Драгослав Степковић

Уредништво и администрација:

„Каленић”, Маршала Тита 67,
34000 Крагујевац
Телефон: 034/32-642

Текући рачун: „Каленић”
издавачка установа Епархије
шумадјске. Број жиро-рачуна
61700-620-16-80691-14-62-00684-1

Број девизног рачуна: 12-62-25641-1
Југобанка — Крагујевац

Штампа: РО „Сава Мухић”,
Земун, Маршала Тита 46—48

Тираж: 12.000 примерака

Цена: 50,00 динара примерак

Годишња претплата 300,00.— д. а
за иностранство: 12 ам. долара.